

บทที่ 2

แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการใช้ประกอบข้อมูลการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาบริการศูนย์เยาวชนแนวใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์เยาวชนในสังกัด กรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้รวบรวมแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จากแนวความคิด เอกสารทางวิชาการ ข้อมูลค้นคว้าทางวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางประกอบการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้การพัฒนาบริการศูนย์เยาวชนแนวใหม่
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
3. แนวคิดด้านการให้บริการ
4. โครงสร้างการดำเนินงานของศูนย์เยาวชนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
5. แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์เยาวชนแนวใหม่ตามแผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548-2551
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้การพัฒนาบริการศูนย์เยาวชนแนวใหม่

ความหมายของความรู้

พจนานุกรมทางการศึกษา (Dictionary of Education) ได้กำหนด และให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า ความรู้ หมายถึง ข้อเท็จจริง (Fact) ความจริง (Truth) และความจำในกฎเกณฑ์ข้อมูลต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับและรวบรวมสะสมไว้ (Good, 1973 อ้างถึงใน ศุภลักษณ์ พจพรวน, 2535, น. 24) ซึ่งสอดคล้องกับความหมายที่ว่า ความรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะเรื่องทั่ว ๆ ไป อันได้แก่ การระลึกถึงเหตุการณ์ วิธีการ กระบวนการ สถานการณ์ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ โดยเน้นที่ความจำ (Bloom, 1971, p. 271 อ้างถึงใน กฤษณพงศ์ พุทธระกูล, 2544, น. 27)

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526, น. 10) ได้สรุปไว้ว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นต้นซึ่งผู้เรียน เพียงแต่จำได้ อาจจะได้โดยการนึกหรือการมองเห็น ได้ยิน ซึ่งความจำในความรู้ที่นี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง โครงสร้าง ทฤษฎี กฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นต้น

ชวาล แพร์ตันกุล (2526, น. 201) กล่าวว่า ความรู้ คือการแสดงออกของสมรรถภาพ สมอง โดยการแสดงออกมาในเรื่องของความจำ การระลึกถึงที่เป็นข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ แนวคิด ออกมาเป็นหลัก

ยุพิน ระพีพันธุ์ (2544, น. 11) ได้สรุป ความหมายของความรู้ว่า เป็นเรื่องราวข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ สถานที่ สิ่งของ หรือบุคคล ที่เกิดจากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเป็นความจำ ที่มนุษย์ได้สะสมรายละเอียดเรื่องราวปรากฏการณ์ไว้และแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่เรียกเอาสิ่งที่ จำได้ออกมาให้ปรากฏให้สังเกตและวัดได้

กฤษณพงศ์ พุทธระกุล (2544, น. 27) สรุปว่า ความรู้คือข้อเท็จจริงที่มนุษย์ได้รับ เกี่ยวกับสถานที่ เหตุการณ์ สิ่งของและบุคคล ซึ่งได้มาจากประสบการณ์การสังเกต การค้นคว้าโดย เก็บรวบรวมสะสมไว้ และแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่เรียกเอาสิ่งที่จำเป็นออกมาให้ปรากฏได้ สังเกตได้ วัดได้

ดังนั้น ความรู้ จากข้อมูลดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า คือ สิ่งที่เกิดจากข้อเท็จจริงที่มนุษย์ ได้รับจากประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ เช่น การสังเกต การค้นคว้า ความจำ ในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว และสามารถแสดงออกมาให้ปรากฏได้ สังเกตได้ และวัดได้ ในระดับต่าง ๆ

ประเภทของความรู้

บลูม (Bloom อ้างถึงใน ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล, 2546, น. 45) ได้มีการแบ่งประเภทของ ความรู้ออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ 3 ประเภท คือ

1. ความรู้ในเรื่องเฉพาะสิ่ง (Knowledge of Specifics) อันได้แก่ ความจำที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เฉพาะเจาะจง หรือรายละเอียดปลีกย่อยของข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ
2. ความรู้เกี่ยวกับวิธีการที่จะจัดกระทำกับสิ่งเฉพาะ (Knowledge of way and mean of dealing with Specifics) อันได้แก่ ความรู้ในวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำมาจัดระบบ ศึกษา พิจารณา ตัดสินและวิจารณ์ความคิดและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้
3. ความรู้ที่เป็นสากลและนามธรรมในแต่ละสาขาวิชา (Knowledge of the Universals and abstraction in field) อันได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับความคิด แนวทาง และรูปแบบที่สำคัญที่ใช้ในการจัดกระทำกับปรากฏการณ์และความคิดนั้น ๆ

ระดับความรู้

นอกจากนี้ บลูม (Bloom, 1971 อ้างถึงใน ศุภลักษณ์ พจพรวน, 2535, น. 25) ยังได้กล่าวว่า พฤติกรรมด้านความรู้หรือความสามารถทางด้านสติปัญญาของมนุษย์สามารถแบ่งเป็นระดับต่าง ๆ ได้ 6 ระดับจากง่ายไปสู่ยาก ดังนี้

1. ระดับขั้นความรู้ ความจำ (Knowledge) ได้แก่ พฤติกรรมความรู้ที่แสดงถึงความจำหรือระลึกได้
2. ความเข้าใจ (Comprehension) ได้แก่ พฤติกรรมความรู้ที่แสดงว่าสามารถอธิบายได้หรือขยายความด้วยคำพูดของตนเองได้
3. การนำไปใช้ (Application) ได้แก่ พฤติกรรมความรู้ที่แสดงว่าสามารถนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ และที่แตกต่างจากสถานการณ์เดิม
4. การวิเคราะห์ (Analysis) ได้แก่ พฤติกรรมความรู้ที่สามารถแยกสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อยเหล่านั้นได้ด้วย
5. การสังเคราะห์ (Synthesis) ได้แก่ พฤติกรรมความรู้ที่แสดงถึงความสามารถในการรวบรวมความรู้และข้อมูลต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้แนวใหม่ที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหานั้นได้
6. การประเมินค่า (Evaluation) ได้แก่ พฤติกรรมความรู้ที่แสดงถึงความสามารถในการตัดสินคุณค่าของสิ่งของหรือทางเลือกต่าง ๆ ได้

ความรู้ของมนุษย์จึงเป็นพื้นฐานอันสำคัญอย่างยิ่งที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ถ้าบุคคลเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่กระทำหรือดำเนินการอยู่จะสามารถนำความรู้ นั้นมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงาน ประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือองค์กรที่สังกัด อันจะนำไปสู่การดำเนินงานนั้น ๆ ให้มีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น

ความรู้ของการพัฒนาบริการศูนย์เยาวชนแนวใหม่ ในที่นี้ หมายถึง ความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนโยบายของกรุงเทพมหานครในการพัฒนาบริการศูนย์เยาวชนแนวใหม่ตามแผนพัฒนาศูนย์เยาวชนแนวใหม่ตามแผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548-2551

การดำเนินงานพัฒนาการให้บริการศูนย์เยาวชนแนวใหม่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแผนการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548-2551 ภายใต้วิสัยทัศน์การดำเนินงานที่ว่า “เป็นองค์กรหลักด้านวัฒนธรรม กีฬา นันทนาการ สังคีต และการท่องเที่ยว” เพื่อให้ประชาชนกรุงเทพมหานครมีคุณภาพ

ชีวิตที่ดี ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาแนวทางการให้บริการศูนย์เยาวชนแนวใหม่ไว้ดังนี้ (นโยบายของ
ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เยาวชน, 2548)

แนวทางโครงการปรับปรุงการให้บริการในศูนย์เยาวชน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ใช้บริการ
ในทุกเพศทุกวัย และทุกกลุ่มเป้าหมายได้เข้ามาใช้บริการในยามว่างจากการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน
ตามปกติได้มีโอกาส พักผ่อน โดยการออกกำลังกาย ผ่อนคลายความเครียด และทำกิจกรรม
นันทนาการต่าง ๆ ร่วมกันหรือกิจกรรมการเรียนรู้อื่น ๆ ตามที่ศูนย์เยาวชนจัดให้บริการประกอบด้วย

1. โครงการเปิดให้บริการกิจกรรมพื้นฐาน 8 โครงการ ประกอบด้วย

1.1 การฝึกสอนกีฬา และการออกกำลังกายด้วยกิจกรรมลีลาศ เพื่อสุขภาพ โดยจัด
กิจกรรม จำนวน 4 รุ่น / ปี หรือรุ่นละ 3 เดือน อันมีกิจกรรมด้านกีฬาและออกกำลังกาย ดังนี้

- การเปิดอบรมฝึกสอน การเล่นกีฬาขั้นพื้นฐานในแต่ละประเภทตาม
ความเหมาะสมและความสนใจของผู้ใช้บริการในแต่ละพื้นที่

- การเปิดอบรมฝึกสอน และให้บริการด้านการออกกำลังกายด้วยการจัดลีลาศ
เพื่อสุขภาพทางกาย

- การพัฒนาผู้ฝึกสอนกีฬา และนันทนาการ

- การประเมินผลการให้บริการด้านกีฬาและการออกกำลังกาย

1.2 การฝึกสอนด้านดนตรี นาฏศิลป์ จำนวน 4 รุ่น / ปี หรือรุ่นละ 3 เดือน

- การฝึกสอนดนตรี นาฏศิลป์ ดนตรีไทย-สากล การขับร้องเพลงไทย-สากล และ
เพลงลูกทุ่ง

- การฝึกสอนด้านนาฏศิลป์ เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น รำวงมาตรฐาน
รำแม่บท การแสดงพื้นเมือง ฯลฯ

1.3 การฝึกสอนคหกรรม จำนวน 4 รุ่น / ปี หรือ 3 เดือนครั้ง ได้แก่

- การทำอาหารคาว-หวาน แบบไทย ๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์คุณค่าอาหารและ
วัฒนธรรมการกินอยู่แบบไทย

- การสอนประดิษฐ์งานฝีมือต่าง ๆ ตามความจำเป็นและความต้องการของ
คนในท้องถิ่น เช่น การประดิษฐ์ดอกไม้ การเย็บปักถักร้อย ฯลฯ

1.4 การฝึกสอนศิลปะและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย จำนวน 4 รุ่น / ปี หรือ 3 เดือนครั้ง
ได้แก่

- การฝึกสอนศิลปะขั้นพื้นฐาน การวาดภาพ ระบายสี การปั้น การแกะสลัก เป็นต้น

- การฝึกสอนศิลปะจากการอนุรักษ์ธรรมชาติ ได้แก่ การใช้วัสดุเหลือใช้จาก
ธรรมชาติ การทำเปเปอร์มาเช่ เป็นต้น

1.5 การพัฒนาบุคลิกภาพของผู้ใช้บริการ จำนวน 4 รุ่น / ปี หรือ 3 เดือนครั้ง เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพทางกายภาพ พัฒนาบุคลิกภาพ การใช้ชีวิตอยู่ในสังคม ตามสภาพของสังคมไทย ที่ตั้งมา ได้แก่

- การฝึกลักษณะของความเป็นผู้นำ การฝึกมารยาททางสังคมไทย
- การฝึกทักษะในการสื่อสาร การพูดในที่ชุมชน การกล่าวสุนทรพจน์ ฯลฯ
- การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เช่น การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การสร้างทัศนคติที่ดีต่อคนรอบข้าง ฯลฯ

1.6 กิจกรรมแอโรบิคเพื่อสุขภาพ เป็นการจัดการพัฒนาศักยภาพทางด้านกายภาพ โดยการออกกำลังกายตามจังหวะ เพื่อให้ผู้ใช้บริการมีสุขภาพที่ดี โดยจัดเป็นประจำทุกวัน ที่ศูนย์เยาวชนเปิดให้บริการให้กับผู้ใช้บริการในทุกเพศทุกวัย

1.7 กิจกรรมการประกวดกิจกรรมและแข่งขันกีฬา ศูนย์เยาวชนเป็นการจัดประกวดกิจกรรมของศูนย์เยาวชนในด้านต่าง ๆ และการแข่งขันกีฬาภายในศูนย์เยาวชน เพื่อเสริมสร้างความสามัคคี การส่งเสริมความรู้ ความสามารถให้กับสมาชิกที่ใช้บริการภายในศูนย์เยาวชนปีละ 1 ครั้ง

1.8 กิจกรรมลานชีวิตใหม่ในวันหยุด เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้สมาชิกและครอบครัวของศูนย์เยาวชนได้ทำร่วมกันในวันหยุด ด้วยกิจกรรมนันทนาการ เกมส์ การละเล่นต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมการแสดงออกในด้านต่าง ๆ

2. การจัดกิจกรรมพิเศษ ได้แก่ กิจกรรมที่ศูนย์เยาวชนได้จัดขึ้นนอกเหนือจากกิจกรรมที่ดำเนินการทั้ง 8 ด้าน เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกและผู้ใช้บริการของศูนย์เยาวชนได้รับการส่งเสริมศักยภาพในด้านต่าง ๆ ที่ได้รับการพัฒนา เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์เยาวชนให้มีความก้าวหน้าเพิ่มมากขึ้น โดยกิจกรรมที่จัดให้บริการมีดังนี้

2.1 การประกวดกิจกรรมในประเภทต่าง ๆ การแข่งขันกีฬา และสังสรรค์สมาชิกศูนย์เยาวชนปีละ 1 ครั้ง

2.2 การจัดทัศนศึกษาของสมาชิกศูนย์เยาวชนดีเด่นปีละ 1 ครั้ง โดยการนำสมาชิกที่ได้รับการคัดเลือกดีเด่นของแต่ละศูนย์เยาวชนมาทัศนศึกษา หาความรู้ประสบการณ์ชีวิตเพิ่มเติมในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อเป็นการเปิดการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมจริงในลักษณะของการเรียนรู้นอกห้องเรียน

2.3 การจัดค่ายศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร เป็นการจัดค่ายพักแรมแก่สมาชิกศูนย์เยาวชนให้รู้จักการใช้ชีวิตร่วมกัน รู้จักการแสวงหาความรู้จากการอยู่ค่ายพักแรมอย่างสร้างสรรค์ และเกิดการบูรณาการความรู้มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

2.4 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรสู่นันทนาการมีอาชีพ ได้แก่ การเปิดอบรมให้ความรู้ ทักษะการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ให้กับผู้นำกิจกรรมของศูนย์เยาวชน การฝึกอบรมการปฏิบัติงานด้านการให้บริการและเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครของศูนย์เยาวชนในด้านต่าง ๆ

2.5 การพัฒนาศักยภาพผู้นำนันทนาการ และเจ้าหน้าที่ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดศักยภาพในการนำมาประยุกต์ใช้ในการให้บริการในด้านต่าง ๆ ที่สะดวก รวดเร็วขึ้น

2.6 การประชาสัมพันธ์ศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ผู้ใช้บริการรู้จักและรับรู้ในกิจกรรม ประโยชน์ต่าง ๆ ที่พึงได้ในการเข้ามาใช้บริการศูนย์เยาวชนในสังกัดกรุงเทพมหานคร และเป็นการดึงดูดให้ประชาชนเข้ามาใช้บริการในศูนย์เยาวชนเพิ่มขึ้น

3. การขยายการให้บริการและเพิ่มศักยภาพศูนย์เยาวชนให้ครบ 50 เขต ในปี พ.ศ. 2550 เพื่อให้บริการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยให้ศูนย์เยาวชนเป็นศูนย์กลางให้บริการมีความครอบคลุมทั่วในทุกเขตกรุงเทพมหานคร จึงกำหนดให้มีการจัดตั้งศูนย์เยาวชนแนวใหม่ที่มีการให้บริการได้ในลักษณะของการให้บริการทุกกลุ่มเป้าหมายและหลากหลายกิจกรรม ซึ่งในแต่ละศูนย์เยาวชนจะประกอบไปด้วย อาคาร โรงยิม สระว่ายน้ำ ห้องกิจกรรมต่าง ๆ สนามกีฬาในร่ม สนามกีฬากลางแจ้ง ฯลฯ ให้ครบทุกเขตพื้นที่ในกรุงเทพมหานคร เพื่อให้คนกรุงเทพมหานครได้มีโอกาสเข้ารับบริการบริการอย่างทัดเทียมกันถ้วนหน้าในปี พ.ศ. 2550 ซึ่งมีรูปแบบการเปลี่ยนแปลงแนวทางการให้บริการของศูนย์เยาวชนแนวเดิมกับแนวใหม่ที่แตกต่างกันตามตารางแผนสรุปแนวทางการพัฒนาการให้บริการศูนย์เยาวชนในสังกัดกรุงเทพมหานคร (ดังตารางที่ 2.1)

ตารางที่ 2.1

แนวทางการพัฒนาการให้บริการศูนย์เยาวชนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

การให้บริการของศูนย์เยาวชนเดิม	การให้บริการศูนย์เยาวชนแนวใหม่ตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548-2551
1. การให้บริการมุ่งเน้นเด็กและเยาวชนเป็นหลัก เพื่อให้รู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	1. เปิดให้บริการกับสมาชิกและประชาชนในทุกกลุ่มเป้าหมายมีสิทธิเข้ามาใช้บริการ
2. กิจกรรมที่เปิดให้บริการมุ่งเน้นการให้บริการด้านนันทนาการเป็นหลัก เพื่อให้สมาชิกได้เกิดการพักผ่อนหย่อนใจ เมื่อเข้ามาใช้บริการ	2. กิจกรรมที่เปิดให้บริการมีความหลากหลายเพิ่มขึ้นกว่าเดิมตามความสนใจและความต้องการของผู้ใช้บริการในด้านต่าง ๆ

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

การให้บริการของศูนย์เยาวชนเดิม	การให้บริการศูนย์เยาวชนแนวใหม่ตาม แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548-2551
3. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมด้านต่าง ๆ มีจำกัด เนื่องจากพื้นที่ตั้งและขนาดทางกายภาพของศูนย์เยาวชนทำให้ ไม่สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมได้	3. มีการเพิ่มศักยภาพในการจัดกิจกรรมที่เปิดให้บริการมีความหลากหลายเพิ่มขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากมีการเพิ่มพื้นที่และขนาดทางกายภาพของศูนย์เยาวชน
4. จำนวนศูนย์เยาวชนมีไม่ครบทุกพื้นที่เขตในกรุงเทพมหานคร	4. มีการเพิ่มจำนวนศูนย์เยาวชนให้ครบทั้ง 50 เขต ในพื้นที่กรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2551
5. ผู้ใช้บริการและประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในบริการต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม	5. มุ่งเน้นให้ผู้ใช้บริการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการให้บริการในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม โดยการจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมศูนย์เยาวชนหรือชมรมต่าง ๆ
6. การบริหารจัดการเป็นการดำเนินงานแบบรวมอำนาจโดยศูนย์เยาวชนทั้ง 30 แห่งจะขึ้นตรงต่อกองนันทนาการ สำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยวแห่งเดียว	6. กระจายอำนาจการบริหาร โดยให้ศูนย์เยาวชนขึ้นตรงกับทางสำนักงานเขตต่าง ๆ ตามพื้นที่ตั้งที่ดำเนินการอยู่ และมีศูนย์เยาวชนแม่แบบที่เป็นศูนย์ภาคจำนวน 5 แห่ง เป็นศูนย์ตัวอย่างหรือศูนย์ต้นแบบในการดำเนินงาน
7. การเปิดให้บริการจะเปิดให้บริการในวัน อังคาร-วันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 10.00-18.00 น. รวม 5 วัน หยุดให้บริการวันอาทิตย์ วันจันทร์และวันหยุดนักขัตฤกษ์	7. ขยายเวลาการเปิดให้บริการ โดยเปิดให้บริการ ทุกวันไม่มีวันหยุด โดยเปิดให้บริการตั้งแต่เวลา 10.00-21.00 น. ทุกวัน เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสได้เข้ามาใช้บริการเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม

ที่มา: กองนันทนาการ, 2547

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ที่องค์การภาครัฐจัดให้บริการกับประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน หน่วยงาน หรือองค์กรภายนอกนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการมีส่วนร่วมส่งเสริมพัฒนาให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงเป็นไปตามแผนและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานการพัฒนาการให้บริการศูนย์เยาวชนแนวใหม่ของกรุงเทพมหานคร เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้ใช้บริการ หน่วยงาน หรือองค์กรภาคต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานจะเป็นตัวชี้วัดแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการดำเนินงานและเป็นเครื่องมือที่จะช่วยชี้นำแนวทางการดำเนินงานให้เกิดความพึงพอใจต่อผู้ให้บริการได้อย่างดี

ความหมายของการมีส่วนร่วม

ได้มีนักวิชาการและผู้มีความรู้หลาย ๆ ท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้

ทงตักดี คุ่มไข่น้ำ และคณะ (2543, น. 76) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้ร่วมกิจกรรมได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจวางแผน ร่วมปฏิบัติการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามผลการปฏิบัติงานและประเมินผลการดำเนินการจะเป็นการปลูกฝังในจิตสำนึกในเรื่องความเป็นเจ้าของในโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ร่วมกับผู้จัดทำ

นเรศ สงเคราะห์สุข (2541, น. 10) กล่าวว่าไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่เป็นกระบวนการพัฒนาเกิดขึ้นได้ ตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ โดยอาจเริ่มจากการศึกษาวิจัย การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การบริหารจัดการ การติดตามและประเมินผลตลอดจนการจัดสรรในผลประโยชน์ด้านต่าง ๆ

ถวิลดี บุรีกุล (2543, น. 8) ได้เขียนบทความเรื่อง “แนวคิดของการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย” ว่าการมีส่วนร่วมประกอบด้วยการให้ข้อมูลการเปิดรับความคิดเห็นของประชาชนการปรึกษาหารือ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และควบคุมติดตาม โดยเป็นการเริ่มจากการสื่อสารทางเดียว ไปจนถึงสื่อสารสองทาง เมื่อเข้าใจตรงกันแล้ว จึงเป็นการมีส่วนร่วม

พัชรี นิวัฒน์เจริญชัยกุล (2544, น. 35) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า เป็นกระบวนการหนึ่งของการพัฒนาชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคล กลุ่ม ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นการค้นหาปัญหา การวางแผน

การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร การบริหารจัดการและการติดตามประเมินผล เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการทรัพยากรอันจะส่งผลและก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการหนึ่งที่องค์การภาครัฐและประชาชนมีส่วนร่วมกันดำเนินการเพื่อมุ่งถึงประโยชน์และสิ่งตอบแทนในด้านต่าง ๆ ที่กำหนดตามจุดมุ่งหมายและเป็นการดำเนินการที่รัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนได้เป็นเจ้าของและเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่รัฐจัดขึ้น ซึ่งในปัจจุบันแนวคิดด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาได้รับการยอมรับและใช้เป็นแนวทางปฏิบัติโดยกระบวนการของการมีส่วนร่วมนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับการริเริ่มหรือการวางแผนโดยรัฐแต่ความสำเร็จนั้นอยู่ที่ประชาชนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างเป็นอิสระและมีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมการทำงานอย่างชัดเจน (จรัญญา วงษ์พรหม, 2536, น. 136)

นอกจากนี้ การจัดการกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนกำหนดขั้นตอนของกระบวนการในการดำเนินการตามที่ บัณฑิต อ่อนคำ (ทศพล กฤตยพิสิฐ, 2524, น. 13) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนาซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและหาสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนในการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการและแนวทางการดำเนินการตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ในการสนับสนุนทรัพยากรด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารประสานงานและขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งทางด้านวัตถุและด้านจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในชั้นการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

แนวทางการดำเนินการโดยมุ่งเน้นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นในการพัฒนาบริการศูนย์เยาวชนแนวใหม่ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในกิจกรรมและการบริหารในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการคิด แก้ไขปัญหา วางแผน ตัดสินใจ ระดมทรัพยากร บริหารจัดการและติดตามประเมินผล ซึ่งในการมีส่วนร่วมดำเนินการนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องเข้าร่วมในทุกขั้นตอน อาจจะเป็นขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งก็ได้ตามความพร้อม เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาบริการศูนย์เยาวชนแนวใหม่ได้ดำเนินการได้อย่างสอดคล้องตามความต้องการของผู้ใช้บริการในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

สำหรับลักษณะของการมีส่วนร่วมนั้นได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำอธิบายถึงลักษณะที่สำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

โคเฮน และ อัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1997, pp. 219-222 อ้างถึงใน นรินทรชัยพัฒนาพงศา, 2540, น. 12) ได้สร้างแนวคิดพื้นฐาน เพื่ออธิบายลักษณะและวิเคราะห์รูปแบบของการมีส่วนร่วม โดยแบ่งเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งอาจจะเป็นการตัดสินใจในระยะเริ่มแรก การตัดสินใจในช่วงของกิจกรรมและการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วม โดยการให้การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการร่วมมือทั้งการร่วมแรงร่วมใจ

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) เป็นการร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม ซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุทางสังคม หรือโดยส่วนตัว

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการมีส่วนร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดและเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

อาลาเตีย ที. ไวท์ (White, 1989, p. 18 อ้างถึงใน พัชรมน ผลิตพันธ์, 2547, น. 13) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมไว้ว่า มี 4 มิติด้วยกันคือ

มิติที่หนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

มิติที่สอง คือ การมีส่วนร่วมในการพัฒนา การลงมือปฏิบัติในสิ่งที่ตัดสินใจ

มิติที่สาม คือ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันและรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินการ

มิติที่สี่ คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

โดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมมีลักษณะมี 5 ประการ คือ

1. ร่วมคิด คือ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งการร่วมกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาที่ต้องการ
2. ร่วมทำ คือ การมีส่วนร่วมในการร่วมปฏิบัติ หรือผลักดันการดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลในสิ่งที่ต้องการและเป้าหมายที่ตั้งไว้
3. ร่วมตัดสินใจ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือเลือกกระทำหรือไม่กระทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
4. ร่วมรับผลประโยชน์ คือ การมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลของการดำเนินการ หรือการปฏิบัติที่เกิดขึ้น
5. ร่วมประเมินผล คือ การมีส่วนร่วมในการร่วมประเมินหรือให้คุณค่ากับผลของการดำเนินงานที่เกิดขึ้น

หลักการของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมมีหลักการพื้นฐานที่สำคัญ 3 ประการ คือ

- ความเชื่อพื้นฐานว่าประชาชนหรือผู้รับบริการมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาภูมิปัญญาของตนเองหาเขามีโอกาสและมีเงื่อนไขที่เอื้ออำนวย
- การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของอิสรภาพหรือความสมัครใจที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมการบังคับไม่ในรูปแบบของการ คุกคาม การระดม การว่าจ้าง ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม
- การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของความเสมอภาค ประชาชนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มใด ก็จะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้เข้าร่วมอื่น ๆ

เงื่อนไขหรือปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการมีส่วนร่วม

ซึ่งเงื่อนไขหรือปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการมีส่วนร่วมนั้น อรรถัย ก๊กผล (2546, น. 2-5) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะประสบความสำเร็จได้ควรมีตัวหลัก 4s คือ

1. Star Early หรือการเริ่มต้นเร็ว : กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้อง เริ่มต้นตั้งแต่ระยะแรก มีการให้ข้อมูล กระตุ้นให้เกิดความคิดเห็นและให้มีการรับฟังความคิดเห็น จากประชาชนก่อนการตัดสินใจ ความล้มเหลวของการมีส่วนร่วมของประชาชนในอดีตมักเกิดจาก ภาครัฐเริ่มกระบวนการมีส่วนร่วมช้าหลังจากมีการตัดสินใจเรียบร้อยแล้ว หรือมีข้อผูกมัดอื่น ๆ จนเปลี่ยนแปลงไม่ได้ หรือหลังจากมีความขัดแย้งเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม การจัดให้มีการรับฟัง ความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจ มิได้หมายความว่าก่อนการตัดสินใจไม่กี่วัน ไม่กี่สัปดาห์ มิติเวลาเป็น ปัจจัยหนึ่งที่สะท้อนความจริงใจของหน่วยงานรัฐในกระบวนการมีส่วนร่วม ควรให้มีเวลาเพียงพอ ในการรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง เพื่อให้การตัดสินใจสะท้อนความคิดเห็นของชุมชน

นอกจากนี้ การให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่ต้น มีประโยชน์ช่วยให้ ประชาชนมีเวลาคิดถึงทางเลือกหรือแนวทางแก้ปัญหาของชุมชนที่เหมาะสมมากขึ้น และเป็น ข้อมูลในการพัฒนาโครงการ ดังนั้น การบริหารการมีส่วนร่วมที่ดีนั้น ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่ต้น ในการตระหนักถึงปัญหาความจำเป็นของโครงการ หรือในขั้นของการหาข้อมูลพื้นฐาน เช่น หากเป็นกรณีการทำโครงการโรงไฟฟ้า หรือที่ทิ้งขยะ ควรต้องปรึกษาหารือถึงความจำเป็นของ การมีโรงไฟฟ้าหรือที่ทิ้งขยะหรือไม่ ก่อนจะถามว่าควรตั้งที่นี่หรือไม่

2. Stakeholder หรือครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้อง : หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมอีก ประการหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ต้องทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่าง กว้างขวาง ผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมถือว่าเป็น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรมีโอกาสเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วม แต่กลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงอาจ ถือว่าต้องรับฟังข้อมูลหรือปรึกษาหารือเป็นอันดับแรก ๆ

หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องให้ความสำคัญในการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ระมัดระวังมิ ให้เกิดการผิดกลุ่มเป้าหมาย ต้องตระหนักว่าประชาชนแต่ละกลุ่มได้รับผลกระทบจากประเด็นการ ตัดสินใจไม่เท่ากัน บ่อยครั้งที่เรามักคิดว่าประชาชนเป็นคนกลุ่มเดียวกัน ทั้งที่ความจริงผู้ได้รับ ผลกระทบมีหลากหลายกลุ่ม การบริหารจัดการการมีส่วนร่วมต้องมั่นใจว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่สำคัญเท่ากันทุกกลุ่มได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม และแต่ละกลุ่มอาจมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน เพื่อเอื้ออำนวยให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมได้ เช่น กำหนดเวลารับฟังความคิดเห็น ที่ชาวบ้านมาร่วมได้หรือการใช้ภาษาท้องถิ่น รวมทั้งการอำนวยความสะดวก ให้ชาวบ้านในการเดินทาง ไปร่วมแสดงความคิดเห็น

3. Sincerity หรือ ความจริงใจ : การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีความละเอียดอ่อน และความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมและประชาชนถือว่าเป็น มิติที่มีความสำคัญในการบริหารการมีส่วนร่วมให้ประสบความสำเร็จ หน่วยงานของรัฐที่เป็น

เจ้าของโครงการหรือมีอำนาจอนุมัติต้องจัดการกระบวนการอย่างจริงจัง เปิดเผย ชื่อสัตย์ปราศจากอคติ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการสื่อสารสองทางอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและพอเพียง ตอบสนองต่อความสงสัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งแจ้งความก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงของโครงการอย่างต่อเนื่อง อธิบายกระบวนการต่าง ๆ อย่างชัดเจน ลดข้อสงสัยต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดข่าวลือ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระยะเริ่มต้น ขณะเดียวกันตั้งใจรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นและนำไปเป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานของความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือนำมาซึ่งความร่วมมือ ความเข้าใจ และการสื่อสารที่ดีขึ้น

4. Suitability หรือวิธีการที่เหมาะสม : หลักการที่สำคัญประการสุดท้ายของการบริหารการมีส่วนร่วม คือการเอกเทศนิคหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องคำนึงถึงความเหมาะสม โดยพิจารณาจากประเภทและขนาดของโครงการ ความหลากหลายและลักษณะที่แตกต่างกันของพื้นที่และของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนความแตกต่างด้านวัฒนธรรม สังคม และค่านิยม ระดับความสนใจของชุมชนในประเด็นหรือโครงการ ความสามารถและความพร้อมรวมทั้งข้อจำกัดของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วม เช่น ด้านระยะเวลา บุคลากร และงบประมาณ ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมอยู่ที่ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และเลือกกระบวนการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมที่สร้างสรรค์ ต้องประกอบด้วยกระบวนการย่อยหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ นอกจากนั้นต้องตระหนักว่าการให้ข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริงเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของการปรึกษาหารือที่มีประสิทธิผล

นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา (2540, น. 23) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่จะทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วม ดังนี้

1. ปัจจัยจากฝ่ายภาครัฐ
2. ปัจจัยจากฝ่ายภาคประชาชน/เอกชน
3. กลัวว่ามีความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคม
4. เชื่อว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมไม่จำเป็นสำหรับตน เพราะมีผู้อื่นเข้าไปมีส่วนร่วมแล้ว
5. เข้าไปมีส่วนร่วมแล้วไม่ได้รับการยอมรับ
6. มีอคติเป็นการส่วนตัว
7. รู้สึกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ทำตามสัญญาหรือไม่ให้เป็นธรรม
8. การมีส่วนร่วมเป็นแบบไม่เท่าเทียม
9. ยากเข้าไปมีส่วนร่วม แต่มีแรงเสียดทานจากสังคมรอบข้าง

10. เข้าไปร่วมด้วยแล้วแต่ยึดผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม

จุดมุ่งหมายของการให้ประชาชนมีส่วนร่วม

1. เพื่อให้เกิดการพัฒนาประชาชน หรือพัฒนาขีดความสามารถของประชาชน ในการกำหนดความต้องการพื้นฐานของตน
2. เพื่อให้กระบวนการพัฒนา หรือการดำเนินการใด ๆ เป็นไปโดยราบรื่น ไม่เกิดความชะงักงันของโครงการ อันเนื่องมาจากความขัดแย้งของประชาชนซึ่งจะทำให้โครงการล่าช้า สิ้นเปลืองงบประมาณ
3. เป็นการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงในสังคมไทย

ระดับและรูปแบบของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายระดับและหลายรูปแบบ ดังนี้

1. การร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งการมีส่วนร่วมในระดับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน โดยรูปแบบที่นิยมใช้ ก็ได้แก่ การแถลงข่าว แฝ่นพับ จดหมายข่าว การอภิปราย การประชุมสาธารณะ เป็นต้น
2. การร่วมมือให้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมในระดับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชน/ผู้รับบริการระบบถึงปัญหาและความต้องการ รวมทั้งทางเลือกในการแก้ปัญหา ทั้งในด้านข้อมูลข้อเท็จจริง และด้านวิสัยทัศน์ ความคิดเห็น ความรู้สึก โดยรูปแบบที่นิยมใช้ ก็ได้แก่ การสำรวจความคิดเห็น การประชุมชาวบ้าน การสัมมนาระดมความคิดเห็น การเสวนา การประชุมเชิงปฏิบัติการการทำประชาพิจารณ์ เป็นต้น
3. การระดมทรัพยากร การมีส่วนร่วมในระดับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของร่วมและการสนับสนุน โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมที่สำคัญ ได้แก่ การสนับสนุนในด้านวัตถุประสงค์ ทั้งแรงงาน เงิน หรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งการซื้อหุ้นในกิจการ
4. การร่วมตัดสินใจ ซึ่งการมีส่วนร่วมในระดับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสร่วมแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ อภิปราย และตัดสินใจ ซึ่งรูปแบบที่สำคัญ ได้แก่ การตั้งคณะกรรมการแบบมีตัวแทนของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรภาครัฐและเอกชน ฯลฯ เข้ามาร่วมกันพิจารณาตัดสินใจในการดำเนินการ

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

จรัส สุวรรณมาลา (2535, น. 18) ได้กล่าวถึงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการให้ประชาชนในชุมชนร่วมคิดและร่วมกำหนดในกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการเลือกตั้งตัวแทนของคนในชุมชน ร่วมคิดร่วมกำหนดแนวทางการจัดการสาธารณะอย่างโปร่งใส
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำนวยความสะดวกให้คนในชุมชนร่วมกันคิดและตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการจัดเก็บภาษีหรือค่าบริการ หรือการระดมทรัพยากรจากชุมชนมาใช้ในการจัดบริการสาธารณะที่ประชาชนสามารถร่วมกันได้ในระยะยาว
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการให้ประชาชนในชุมชนร่วมตรวจสอบและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินการกิจกรรมสาธารณะของชุมชน
5. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการเพื่อให้ประชาชนในชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือกิจการสาธารณะของชุมชน เป็นเจ้าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

โดยสรุปจากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้นเป็นกระบวนการสำคัญในการกำหนดนโยบายพัฒนาสังคมด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านการจัดบริการของภาครัฐ ซึ่งผลการดำเนินงานส่งผลกับคนส่วนใหญ่ของบ้านเมือง ยิ่งจำเป็นต้องนำกระบวนการมีส่วนร่วมมาใช้ในการดำเนินการ อันจะส่งผล ทำให้ผลการดำเนินงานที่ออกมา มีความครบถ้วน ถูกต้องสอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการของประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมาย ผู้รับบริการ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีหลักการพื้นฐานอยู่ที่ความเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายว่าสามารถเรียนรู้ต่อโครงการ และการเข้ามามีส่วนร่วมต้องอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจ ไม่บังคับ และต้องเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้มีโอกาสมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคกัน โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อการพัฒนาประชาชน และสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมการรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย
2. เพื่อให้กระบวนการพัฒนาเป็นไปอย่างมีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน

3. เพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย

ทั้งนี้หลักการสำคัญที่ถือเป็นหัวใจของการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ คือ

1. ต้องเริ่มต้นเร็ว
2. ต้องครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
3. ต้องมีความจริงใจที่จะให้มีส่วนร่วม
4. ต้องใช้รูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม

โดยระดับและรูปแบบของการมีส่วนร่วมนั้นสามารถสรุปเป็นรูปแบบที่สำคัญ ๆ

5 รูปแบบด้วยกัน 1. การร่วมคิด 2. การร่วมทำ 3. การร่วมตัดสินใจ 4. การร่วมรับผลประโยชน์ 5. การร่วมประเมินผล การที่จะเลือกใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมในรูปแบบใดนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการมีส่วนร่วมครั้งนั้น ข้อจำกัดและความเหมาะสมกับสถานการณ์แวดล้อมในขณะนั้นด้วย จึงจะทำให้บริการจัดการการมีส่วนร่วมสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นเครื่องมือที่นำสู่ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพบริการ

ซึ่งการที่ประชาชนและองค์กรภาคประชาสังคมจะเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางภาครัฐหรือไม่เช่นนั้น มีเงื่อนไขสำคัญดังนี้

1. เงื่อนไขด้านความเหมาะสมของเวลา
2. เงื่อนไขด้านความเหมาะสมของวิธีการ
 - ความสมดุลของการตัดสินใจ
 - สอดคล้องกับสภาพพื้นฐานและความต้องการของประชาชน
 - ครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
3. เงื่อนไขด้านองค์กรภาครัฐ
 - ความจริงใจและการยอมรับของภาครัฐในการมีส่วนร่วม
 - การสนับสนุนของภาครัฐต่อองค์กรชุมชนหรือกลุ่มประชาคม
 - ความรู้ความเข้าใจของบุคลากรภาครัฐ
4. เงื่อนไขของกลุ่มประชาคม
 - ลักษณะพื้นฐานของกลุ่ม
 - ความเข้มแข็งขององค์กรหรือกลุ่ม
 - การมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียหรือผลประโยชน์เกี่ยวข้อง

ซึ่งความรู้และข้อมูลที่ได้จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมนี้ผู้ศึกษาจะได้นำเอาแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวมาใช้ในการสร้างเครื่องมือในการพิจารณาประกอบการศึกษา

การลักษณะการนำนโยบายการมีส่วนร่วมไปปฏิบัติในการเปิดโอกาสให้สมาชิกศูนย์เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการศูนย์เยาวชนแนวใหม่ โดยให้สมาชิกศูนย์เยาวชนมีส่วนร่วมในการ ริเริ่มพัฒนา การวางแผน การดำเนินการพัฒนา ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล

แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการ

พจนานุกรมเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530 ได้ให้ความหมายคำว่า บริการ หมายถึง การปฏิบัติ รับใช้ การให้ความสะดวกต่าง ๆ ส่วนในความหมายโดยทั่วไปที่มักกล่าวถึงคือการกระทำที่เปี่ยมไปด้วยความช่วยเหลือ หรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น (สมศักดิ์ อธิวิรุณกุล, 2546, น. 8)

การให้บริการตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Services ซึ่งเป็นคำคุณศัพท์และคนส่วนมากมักจะเรียกร้องการขอรับบริการเพื่อความพึงพอใจของตนหรือเรียกร้องเพื่อประโยชน์ของตนเป็นหลัก เพราะการบริการนั้นเป็นกระบวนการปฏิบัติเพื่อผู้อื่นเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้ที่ให้บริการและบุคลากร เจ้าหน้าที่ของศูนย์เยาวชนในการให้บริการแนวใหม่จึงควรมีคุณสมบัติที่สามารถจะอำนวยความสะดวกและทำตนเพื่อผู้อื่นอย่างมีความรับผิดชอบและมีความสุขในการให้บริการ

สมชาติ กิจบรรยง (2536, น. 25) ได้ให้ความหมายของคำว่า Services หรือบริการไว้ว่า

S คือ แนวความคิดรวมยอดในการบริการ (Service Convent) และการสร้างความพึงพอใจใน (Satisfaction) ให้กับลูกค้าผู้มาติดต่อหรือมาขอใช้บริการและรับบริการ

E คือ ความกระตือรือร้น (Enthusiasm) หมายความว่า พนักงานและเจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้องมีความกระตือรือร้น ไม่ว่าจะอยู่ในงานบริการส่วนใดก็ตามและควรให้บริการด้วยใบหน้ายิ้มแย้ม แจ่มใส และต้องพร้อมที่จะตอบสนองตามความต้องการของลูกค้าหรือผู้ใช้บริการตลอดเวลา

R คือ ความพร้อม (Readiness) และความเร็ว (Rapidness) หมายถึง มีความพร้อมตลอดเวลา รวดเร็ว ฉับพลัน บริการด้วยความตั้งใจ และทันต่อเวลา

V คือ ความมีคุณค่า (Values) หมายถึง ไม่ว่าจะการบริการจะเป็นประเภทใดเจ้าหน้าที่หรือผู้เกี่ยวข้องจะต้องทำทุกวิถีทางที่ทำให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกเสมอว่า เมื่อเขาเข้ามาใช้บริการจากท่านแล้วไม่รู้สึกรอคอยต่อบริการนั้น ๆ

I คือ ความสนใจ (Interesting) และความประทับใจ (Impressive) ซึ่งหมายถึง การให้ความสนใจในการให้บริการอย่างจริงจังต่อผู้เข้ารับบริการ และสร้างความประทับใจให้ลูกค้าหรือผู้รับบริการในทุกระดับอย่างเท่าเทียมกัน

C คือ ความสะอาด (Cleanliness) และความมีไมตรีจิต (Courtesy) ในการจัดสถานที่การให้บริการที่สะอาดและให้การต้อนรับ และการให้บริการอย่างมีน้ำใจไมตรีให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นกันเอง

E คือ ความอดทน อดกลั้น (Endurance) และการรู้จักการควบคุมอารมณ์ (Emotional Control) โดยการไม่ตอบโต้หรือชนวนผู้ให้บริการทะเลาะกับกิจกรรมที่ให้บริการ

S คือ ความจริงใจ (Sincerity) และรู้จักการยิ้มแย้ม แจ่มใส (Smiling) โดยแสดงให้ผู้ให้บริการมองเห็นทั้งโดยวาจา ท่าทาง สีหน้า และแววตา ว่าท่านมีความจริงใจและเต็มใจที่จะให้บริการ

หลักการและแนวความคิดด้านการให้บริการ

กุลธร ธนาพงศธร (2528, น. 30) ได้กล่าวถึง แนวทางการดำเนินงานและหลักการในการให้บริการได้ 5 ประการด้วยกัน ได้แก่

1. หลักการสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ประโยชน์และการให้บริการด้านต่าง ๆ ที่องค์การจัดให้นั้นจะต้องตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ที่ใช้บริการทั้งหมดโดยมิใช่การจัดเพื่อเอื้อเพื่อประโยชน์ให้กับคนกลุ่มใด กลุ่มหนึ่งเป็นกาลเฉพาะ
2. หลักความสม่ำเสมอในการให้บริการในเรื่องต่าง ๆ นั้น จะต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องมีความสม่ำเสมอไม่ทำไปหยุดไปหรือทำเพียงครั้ง ๆ กลาง ๆ และไม่เลือกทำเฉพาะชั้นตอนใดชั้นตอนหนึ่งของการให้บริการ
3. หลักความเสมอภาค คือการบริการที่จัดให้นั้นจะต้องจัดให้แก่ผู้ให้บริการทุกคนเท่าเทียมกัน ไม่มีการให้สิทธิพิเศษแก่บุคคลหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่แตกต่างจากกลุ่มผู้ให้บริการโดยทั่วไป
4. หลักความประหยัด คือค่าใช้จ่ายในการจัดการให้บริการจะต้องไม่มากจนเกินไปกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับ
5. หลักความสะดวก บริการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นให้แก่ผู้รับบริการจะต้องเป็นไปในลักษณะที่สะดวกและปฏิบัติได้ง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อนจนเกินไปและสิ้นเปลืองทรัพยากรมากนัก เพราะจะทำให้เกิดความยุ่งยากใจต่อผู้ให้บริการ

Millett มิลเลตต์ (ชาตรี เชื้ออภัย, 2544, น. 32) กล่าวว่า คุณค่าที่สำคัญประการแรกของการให้บริการในงานรัฐนั้น คือการปฏิบัติงานการให้บริการด้วยความพึงพอใจ โดยแนวทางการปฏิบัติงานด้านการให้บริการเพื่อเกิดความพึงพอใจ มีลักษณะที่สำคัญ 5 ประการด้วยกัน คือ

1. การให้บริการแบบเท่าเทียม (Equitable Service) โดยมีหลักว่าคนเราทุกคนเกิดมาย่อมมีความเท่าเทียมกันประชาชนทุกคนควรมีสติธิได้รับการบริการเท่าเทียมกันไม่ว่าเป็นกฎหมายและการเมือง การให้บริการจะต้องไม่แบ่งแยกประเภทความสำคัญ เชื้อชาติ ผิวหรือความยากจนรวมทั้งสถานะทางสังคม

2. การให้บริการอย่างสะดวก รวดเร็ว (Timely Service) การให้บริการใด ๆ ยังไม่มีผลงานอย่างเป็นที่พึงพอใจและมีประสิทธิภาพ หากการให้บริการนั้นไม่ตรงต่อเวลาหรือไม่ทันต่อเหตุการณ์ตามความต้องการ เช่น รถดับเพลิงมาหลังจากไฟดับแล้ว การให้บริการในลักษณะนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและน่าพึงพอใจ

3. การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service) เป็นการให้บริการที่สอดคล้องเหมาะสมต่อความต้องการของผู้ใช้บริการในแต่ละครั้งอีกด้วย

4. การให้บริการอย่างมีความพร้อมต่อเนื่อง (Continuous Service) คือการให้บริการตลอดเวลาอย่างมีความพร้อม และเตรียมตัวบริการต่อความสนใจของสาธารณะชนเสมอ เช่น การทำงานของตำรวจหรือโรงพยาบาลที่จะต้องเปิดบริการตลอด 24 ชั่วโมง

5. การให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service) เป็นการพัฒนาการให้บริการที่มีความเจริญคืบหน้าไปทั้งด้านผลงาน คุณภาพ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยและสอดคล้องกับการนำมาใช้ในการให้บริการในแต่ละประเภท

ประยูร กาญจนดุล (วิไลวรรณ คงคาเขต, 2546, น. 20) ได้กล่าวว่า แนวคิดของการให้บริการที่พึงพอใจแก่ประชาชนที่เป็นการให้บริการสาธารณะที่ให้กับหน่วยงาน องค์การ ภาครัฐ หรือภาคเอกชนไว้ว่า การให้บริการสาธารณะเป็นการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐที่จัดการให้บริการในด้านต่าง ๆ ให้กับประชาชนในทุกกลุ่มเป้าหมายให้ได้รับประโยชน์ในด้านต่าง ๆ จากกิจกรรมบริการที่รัฐจัดทำขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนโดยมีส่วนร่วมในการให้บริการและเป็นการให้บริการที่เป็นหน้าที่ที่รัฐและหน่วยงานที่มีอำนาจเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนจนเกิดความพึงพอใจในบริการนั้น มีการกล่าวถึงแนวทางการให้บริการสาธารณะว่ามีอยู่ 5 ประการ

1. การให้บริการสาธารณะเป็นกิจการที่อยู่ในความอำนาจการหรืออยู่ในความควบคุมของฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่ ผู้บริหารงานภาครัฐและเอกชน
2. การให้บริการสาธารณะมีวัตถุประสงค์ในการตอบสนองของความต้องการด้านการมีส่วนร่วมในการให้บริการในด้านต่าง ๆ ของประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย
3. การจัดระเบียบและวิธีการดำเนินการด้านการให้บริการสาธารณะย่อมจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้เสมอ เพื่อให้เหมาะสมแก่ความจำเป็นในแต่ละยุคสมัย
4. การให้บริการสาธารณะจะต้องมีการดำเนินการอยู่เสมอ โดยไม่มีการหยุดชะงัก เพราะถ้าบริการสาธารณะจะต้องหยุดชะงักลงด้วยประการใด ๆ แล้ว ประชาชนย่อมได้รับความเดือดร้อนหรือได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากบริการที่จัดได้
5. นอกจากภาครัฐแล้ว ภาคเอกชนก็มีสิทธิที่จะได้รับประโยชน์จากบริการสาธารณะเท่าเทียมกัน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดการให้บริการที่ดีจะต้องคำนึงถึงประโยชน์อันพึงได้รับของผู้ใช้บริการเป็นหลักเพื่อทำให้ผู้รับบริการได้รับพึงพอใจต่อการจัดบริการในรูปแบบต่าง ๆ ที่รัฐจัดขึ้น โดยการจัดให้บริการของศูนย์เยาวชน เป็นการให้บริการแบบบริการสาธารณะที่เปิดให้บริการต่อทุกกลุ่มเป้าหมาย และในการดำเนินการพัฒนาการให้บริการศูนย์เยาวชนแนวใหม่นั้น การจัดการให้บริการในด้านต่าง ๆ ต้องมีการวางแผน กำหนดแนวทาง โดยอาศัยหลักการแนวความคิดทางด้านการให้บริการมาเป็นพื้นฐานการดำเนินการ รวมทั้งต้องมีการประสานงานควบคุมกิจกรรมการให้บริการด้านต่าง ๆ ของศูนย์เยาวชนให้อยู่ในมาตรฐาน และมุ่งเน้นการให้บริการด้วยความเต็มใจ มีความรวดเร็ว สม่ำเสมอ รวมทั้งให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการเข้ารับบริการ

โครงสร้างการดำเนินงานของศูนย์เยาวชนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

ความหมายของศูนย์เยาวชน

คำว่าศูนย์เยาวชน (Youth Center) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2538 หน้า 785 ได้ให้ความหมายว่า ศูนย์เยาวชนเป็นสถานที่ซึ่งจัดไว้ให้เยาวชนไปประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้ยังได้มีนักวิชาการและผู้เกี่ยวข้องกับงานศูนย์เยาวชนได้ให้คำนิยามและความหมายของศูนย์เยาวชนไว้ ดังนี้

คู่มือปฏิบัติงานศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร (2521, น. 2) ได้ให้ความหมายว่า ศูนย์เยาวชนเป็นสถานบันกลางที่เปิดให้เยาวชนของชาติได้รับโอกาส พบปะสังสรรค์ และใช้เวลาว่างจากการศึกษาเล่าเรียนหรือประกอบกิจการใดได้พักผ่อนหย่อนใจ เป็นแหล่งส่งเสริมความรู้ ประสบการณ์อันเป็นประโยชน์ในทางที่ดีเพื่อความสามัคคีเป็นมิตรต่อกันโดยการเล่นกีฬาหาความรู้และรู้จักการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นการชักนำเยาวชนให้รู้จักการใช้ชีวิตไปในทางที่ดี เพื่ออนาคตของประเทศชาติ

จักริช เพ็ญศรี (2545, น.39) ได้สรุปความหมาย ศูนย์เยาวชนไว้ว่า ศูนย์เยาวชนในสังกัดกรุงเทพมหานคร คือ หน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการใช้เป็นศูนย์กลางในการสร้างโอกาสให้เด็ก เยาวชน และประชาชน ได้ใช้ประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่าง ได้ตามความต้องการ เป็นสถานที่ส่งเสริมการเรียนรู้นอกเหนือเวลาเรียนปกติในโรงเรียนให้กับเด็ก เยาวชน ได้รับตามความสนใจ โดยมีเจ้าหน้าที่กิจกรรมคอยดูแลรับผิดชอบการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ว่า ศูนย์เยาวชน คือ สถานที่พบปะสังสรรค์ของเยาวชนในการร่วมวางแผนและดำเนินกิจกรรมนันทนาการ เพื่อความเป็นมิตรภาพ ความสามัคคี และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยใช้กำลังกายที่มีอยู่มากมายเข้าร่วมกิจกรรมโดยเฉพาะในงานบริการสาธารณชน

วิไลวรรณ คงคาเขต (2546, น. 21) กล่าวไว้ว่า ศูนย์เยาวชน คือ สถานที่จัดตั้งให้มีการชุมนุมเยาวชนในการเข้ามาใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยกัน เพื่อให้เยาวชนได้รู้จักการใช้เวลาว่างจากการพักผ่อนให้เป็นประโยชน์ในทางที่ดีทั้งต่อตนเองและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นในสังคม

ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า ศูนย์เยาวชนในสังกัดกรุงเทพมหานคร คือ หน่วยงานภาครัฐที่จัดสถานที่ให้บริการในกิจกรรมด้านนันทนาการและกิจกรรมด้านต่าง ๆ ตามแหล่งต่าง ๆ ที่รัฐจัดขึ้น เพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชน ได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และรู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยใช้กิจกรรมส่งเสริมประสบการณ์ชีวิต กิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ โดยมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลช่วยเหลือแนะนำ และจัดให้บริการ เพื่อให้กิจกรรมนั้น ๆ ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างเหมาะสม

ประวัติความเป็นมาของศูนย์เยาวชนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครเปิดให้บริการด้านสวัสดิการสังคมในรูปแบบของศูนย์เยาวชน ปรากฏเป็นรูปแบบชัดเจน เมื่อปี พ.ศ. 2518 หลังพระราชบัญญัติจัดตั้งเทศบาลนครกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2497 ถึง 21 ปี ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบดูแลของ กองการศึกษา เรียกว่า แผนกส่งเสริมกีฬา ต่อมาได้โอนแผนกห้องสมุดจากกองกลางมาอีก 1 แผนก และจัดตั้งแผนกนันทนาการเพิ่มขึ้นอีก 1 แผนก เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการด้านสวัสดิการทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการให้บริการทางด้านนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ

โดย ดร. ชำนาญ ยุวบูรณ์ ซึ่งเป็นนายกเทศมนตรีของกรุงเทพมหานครในสมัยนั้นได้เดินทางไปเยือนประเทศต่าง ๆ ในยุโรปพร้อมด้วยคณะเดินทางซึ่งมีนายศิลป์ชัย ศิรินาม ซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้ากองการศึกษาในขณะนั้น ได้ร่วมเดินทางไปด้วย และท่านได้สังเกตเห็นว่า เด็ก ๆ ในต่างประเทศ เมื่อมีเวลาว่างมักจะไปรวมกันอยู่ตามสโมสรของเด็กหรือศูนย์เยาวชนที่ท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น และในศูนย์เยาวชนนั้นจะมีอุปกรณ์ เครื่องเล่น การบันเทิง หรือกิจกรรมต่าง ๆ เตรียมไว้เพื่อตอบสนองตามความสนใจ และความต้องการของเด็ก ๆ ที่เข้ามาใช้บริการ จึงได้มีการปรึกษาหารือและมีความเห็นพ้องต้องกันว่าจำเป็นต้องมีการจัดกิจกรรมในประเทศไทยให้มีลักษณะเหมือนศูนย์เยาวชนในต่างประเทศ ได้มีโอกาสได้ใช้เวลาว่างจากการศึกษาเล่าเรียนหรือประกอบกิจกรรมใด ๆ แล้ว มาพบปะสังสรรค์ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อความสนุกสนานได้แสวงหาความรู้ความบันเทิงหรือร่วมทำประโยชน์ในงานสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อเป็นการหาทางออกให้กับเด็กและเยาวชนที่ต้องการแสดงออกในความสามารถด้านต่าง ๆ ที่ดีและเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในการแก้ไขปัญหาวัยรุ่นได้อีกทางหนึ่ง

ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2503 กองการศึกษา เทศบาลนครกรุงเทพมหานครสมัยนั้นจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดำเนินงานในเรื่องนี้โดยเฉพาะซึ่งได้รับความร่วมมือจากสโมสรองค์กรและหน่วยราชการต่าง ๆ เป็นอย่างดี และในปีแรกของการดำเนินการนั้น คณะกรรมการได้รับทุนจาก Asia Foundation และทุนจากการจัดรายการแข่งขันชกมวย ณ เวทีลูมพินีมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของศูนย์เยาวชนโดยมีศูนย์เยาวชนที่เริ่มจัดตั้งครั้งแรกจำนวน 2 ศูนย์เยาวชน คือ

1. ศูนย์เยาวชนอำเภอพระนคร ตั้งอยู่ที่โรงเรียนมัธยมวัดมกุฎกษัตริยารามมีครูโรงเรียนวัดมกุฎกษัตริยาราม ทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ศูนย์เยาวชน ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็นศูนย์เยาวชนเทเวศร์ ตั้งอยู่ริมถนน กรุงเกษมเยื้องคุรุสภา เขตพระนคร

2. ศูนย์เยาวชนลุมพินี ทั้งอยู่ที่อาคารกองอำนวยการจัดงานฉลองรัฐธรรมนูญ บริเวณสวนลุมพินี ปัจจุบันตั้งอยู่บริเวณสนามไอ้วป่า สวนลุมพินี ได้ใช้อาสาสมัครมาเป็นผู้นำเยาวชนโดยรับสมัครจากครูหรือผู้ชำนาญการจัดกิจกรรมให้กับเด็กเยาวชนในช่วงตอนเย็น

ต่อมาในปี 2504 ดร. ชำนาญ ยุวบูรณ์ ได้มอบหมายให้ นายสเตอร์ริง เอส ไวแนนส์ (Mr. Sterling S. Winans) ซึ่งเคยเป็นอธิบดีกรมสันตนาการของมลรัฐ แคลิฟอร์เนียร์ และสิงคโปร์ มาเป็นที่ปรึกษาและสำรวจพื้นที่ ในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนในประเทศไทย ผลการสำรวจพบว่า สถานที่เหมาะสมสำหรับการจัดตั้งศูนย์เยาวชนนั้นควรมีลักษณะ ดังนี้

1. สถานที่สาธารณะและอาคารที่เป็นของเทศบาลนครกรุงเทพมหานคร
2. โรงเรียนประถมศึกษาของเทศบาลกรุงเทพมหานคร
3. โรงเรียนราษฎร์ (ถ้าผู้บริหารหรืออาจารย์ใหญ่อนุญาต)
4. โรงเรียนรัฐบาล (ถ้าผู้บริหารหรือกระทรวงศึกษาอนุญาต)
5. สถานที่ราชการ (ถ้ามีที่ว่างไม่ได้ใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ)
6. องค์การหรือที่ทำการของเอกชน (ถ้าผู้บริหารหรือเจ้าของอนุญาต)

ปัจจุบันศูนย์เยาวชนได้มีการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานและมีการขยายกิจการเพิ่มมากขึ้นโดยพบว่ามีศูนย์เยาวชนกระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วกรุงเทพมหานครถึง 31 ศูนย์เยาวชน และจะมีการขยายตัวออกไปจนครบ 50 เขตพื้นที่ในปี 2552 โดยในการดำเนินการของศูนย์เยาวชนในปัจจุบันไม่ได้เปิดให้บริการเฉพาะเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่เปิดให้บริการอย่างครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีฝ่ายพัฒนาเยาวชน 1 และ 2 เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบและขึ้นตรงกับ กองนันทนาการ สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ ดังนี้

1. เพื่อให้เด็กและเยาวชน ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมในด้านต่าง ๆ เช่นกิจกรรมด้านกีฬา ทั้งในร่วมและกลางแจ้งรวมทั้งกิจกรรมนันทนาการ เช่น ศิลปะ คหกรรม นาฏศิลป์ ห้องสมุด ฯลฯ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ชีวิต
2. เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นรวมทั้งสภาพแวดล้อมทางสังคมรอบข้าง
3. เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักการดำเนินชีวิตในรูปแบบของการปกครองตามหลักประชาธิปไตย โดยฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในระบบทางสังคม
4. เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักการพักผ่อนหย่อนใจได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีความสุข เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดทางด้านร่างกายและจิตใจอย่างมีระบบแบบแผน

5. เพื่อช่วยพัฒนาอุปนิสัยบุคลิกภาพของเด็กและเยาวชนให้มีความประพฤติที่ดีงาม
เหมาะสมในวัฒนธรรมทางสังคม

การดำเนินงานด้านการให้บริการของศูนย์เยาวชนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

การดำเนินงานของศูนย์เยาวชนเป็นการดำเนินงานโดยการจัดให้บริการในกิจกรรม
นันทนาการและกิจกรรมด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ตามความสนใจของผู้ใช้บริการ
ในแต่ละพื้นที่ โดยในการเปิดให้บริการของศูนย์เยาวชนจะมีโครงสร้างของการดำเนินงานตามสาย
การบังคับบัญชาตามระดับ (ดังแผนภูมิที่ 2.1)

แผนภูมิที่ 2.1

โครงสร้างการดำเนินงานของศูนย์เยาวชนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

ที่มา: กองนันทนาการ, 2542.

จากแผนผังการดำเนินงานจะพบว่าในการดำเนินงานของศูนย์เยาวชนในสังกัด กรุงเทพมหานครเป็นการดำเนินงานโดยศูนย์เยาวชนจะดำเนินงานภายใต้การดูแลของฝ่ายพัฒนา ศูนย์เยาวชน 1 จำนวน 19 ศูนย์ และฝ่ายพัฒนาเยาวชน 2 จำนวน 12 ศูนย์ รวมทั้งศูนย์เยาวชน กรุงเทพมหานคร (ไทย-ญี่ปุ่นดินแดง) อีก 1 แห่ง ปฏิบัติงานภายใต้การรับผิดชอบ กำกับดูแลของ กองนันทนาการ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแนวนโยบายของสำนักสวัสดิการสังคม หรือ สำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว ในปัจจุบันเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ ที่กรุงเทพมหานครได้กำหนดไว้

แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์เยาวชนแนวใหม่ตามแผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร

พ.ศ. 2548-2551

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน) ได้กล่าวถึงศูนย์เยาวชน ไว้ใน พิธีเปิดกิจกรรมศูนย์ฯ เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2548 โดยกล่าวว่า ศูนย์เยาวชนเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ อยู่ภายใต้การดูแลของกรุงเทพมหานครที่ได้รับมอบหมายภารกิจให้ดูแลเรื่องการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของคนเมืองหลวงให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีทั่วร่างกาย และจิตใจให้เป็นตาม แผนการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548-2551 และภายใต้วิสัยทัศน์การบริหารราชการ กรุงเทพมหานครที่ว่า “กรุงเทพมหานครเป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง ครอบคลุมอบอุ่น ด้วยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และมีส่วนร่วมจากทุกส่วนของสังคม”

ดังนั้นการดำเนินงานของศูนย์เยาวชนและหน่วยงานต่าง ๆ ภายใต้สังกัด กรุงเทพมหานคร จึงต้องพัฒนาแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของการพัฒนา คุณภาพชีวิตตามแผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร 2548 - 2551 โดยมีรายละเอียดดังนี้

นโยบายการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548-2551

กรุงเทพมหานครได้มีการใช้แผนการพัฒนาเมืองหลวงให้เป็นเมืองน่าอยู่ โดยการกำหนด แผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548-2551 ขึ้น เพื่อเป็นกรอบชี้้นำในการดำเนินงานให้ ทุกหน่วยงานในสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ปฏิบัติตามแผนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ที่วางไว้ โดยในเนื้อหาหลักของแผนบริหารราชการกรุงเทพมหานครได้มุ่งประเด็นยุทธศาสตร์ การพัฒนาสำคัญ (กรุงเทพมหานคร, 2548, น. 15)

การดำเนินงานของศูนย์เยาวชนจึงต้องมีการพัฒนาการดำเนินงานแนวใหม่ให้เกิดขึ้น โดยการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ภารกิจให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548-2549 โดยภารกิจของศูนย์เยาวชนที่เกี่ยวข้องโดยการพัฒนาดำเนินการจัดให้บริการศูนย์เยาวชนแนวใหม่ที่เปิดให้บริการส่งเสริมและให้ความรู้ในลักษณะของการศึกษานอกระบบและกิจกรรมนันทนาการในรูปแบบต่าง ๆ ตามความสนใจของผู้ใช้บริการในทุกเพศแบบเปิดกว้างในทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยมีการร่วมมือกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานมีผลการพัฒนาที่ชัดเจนมีระบบและสามารถดำเนินการประเมินผลจากตัวชี้วัดในด้านต่าง ๆ ได้ ภายใต้นโยบายการบริหารราชการกรุงเทพมหานครด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนเมืองหลวงเป็นสำคัญ ซึ่งนอกจากมีการกำหนดแผนการบริหารราชการกรุงเทพมหานครแล้ว ยังได้มีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานไว้อีกหลายรูปแบบ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร 2548-2551

1. สนับสนุนบริการสุขภาพที่มีคุณภาพและเข้าถึงอย่างเท่าเทียมกันของบุคลากรทุกเพศ ทุกวัย
2. จัดสวัสดิการสังคมที่จำเป็นอย่างเหมาะสมให้แก่ผู้ด้อยโอกาสในทุกกลุ่มเป้าหมาย อาทิ ผู้พิการ เด็กเร่ร่อน เด็กถูกทอดทิ้ง ผู้สูงอายุ ฯลฯ
3. ขจัดความรุนแรงในครอบครัว ส่งเสริมการเฝ้าระวังชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ
4. ส่งเสริมสนับสนุนการให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารในเรื่องสุขภาพทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนผ่านสื่อมวลชน เพื่อประชาชนพึ่งพาตนเองได้ในการดูแลสุขภาพตัวเองและครอบครัว

ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานของศูนย์เยาวชนแนวใหม่ตามแผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548-2551

กำหนดยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางร่างกาย จิตใจและสังคมในเชิงรุกด้วยกีฬา นันทนาการ และบริการสาธารณสุข มุ่งเน้นการสนับสนุนการบริการคุณภาพชีวิตที่มีคุณภาพ โดยการปรับปรุงคุณภาพการบริการของศูนย์เยาวชน สถานพยาบาลในสังกัด การส่งเสริมให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัยสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยการจัดให้มีบริการการพัฒนาศูนย์ผู้สูงอายุ คลินิกสุขภาพหญิง ศูนย์เยาวชน และจัดบริการสาธารณะที่เอื้อต่อการเข้าถึงของผู้พิการ นอกจากนี้

ยังมุ่งเน้นการจัดสวัสดิการทางสังคมที่จำเป็นและเหมาะสมให้แก่ผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ การขจัดความรุนแรงในครอบครัว โดยจัดให้มีคลินิกปรึกษาปัญหาครอบครัว การส่งเสริมการเฝ้าระวังในชุมชน รวมทั้งการส่งเสริมให้ความรู้ ข่าวสารด้านสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ในการดูแลสุขภาพ และการจัดให้มีกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ที่เป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชนและการสร้างทางเลือกใหม่ของการใช้ชีวิตในวันหยุด โดยมีภารกิจที่สำคัญ ดังนี้

1. ส่งเสริมประชาชนให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี โดยการดูแลสุขภาพเชิงรุกอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพที่ทันต่อเหตุการณ์
2. จัดกิจกรรมกีฬานันทนาการ แหล่งเรียนรู้ และกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองให้กับประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี และสร้างทางเลือกใหม่ของการใช้ชีวิตในวันหยุด
3. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนให้มีพัฒนาการที่ดี มีแหล่งเรียนรู้และกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. ส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนมีสุขภาพทางด้านร่างกาย และจิตใจที่เข้มแข็ง รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและสร้างภูมิคุ้มกันทางร่างกาย จิตใจ และสังคมในเชิงรุก ด้วยกีฬา นันทนาการ และบริการสาธารณสุข
5. ส่งเสริมและพัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว โดยเสริมสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีเพื่อป้องกันและลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

นโยบายของกรุงเทพมหานครด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต พ.ศ. 2548-2551

เพื่อให้คนกรุงเทพมหานครได้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี จึงได้กำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานครไว้ภายใต้วิสัยทัศน์ของการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ว่า “กรุงเทพมหานครของเราน่าอยู่ทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดี” โดยมุ่งเน้นการสนับสนุนการบริการที่มีคุณภาพ ส่งเสริมให้ประชาชนทุกเพศวัยได้เข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้อย่างทัดเทียมกัน การพัฒนาศูนย์สุขภาพและศูนย์การจัดบริการสาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้ และการจัดให้มีกิจกรรมนันทนาการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ประชาชน และทางเลือกใหม่ของการใช้ชีวิตในวันหยุดในเมืองหลวงแห่งนี้ ประกอบไปด้วยแนวทางการดำเนินงานดังต่อไปนี้ (กรุงเทพมหานคร ปีที่ 33, 2548, น. 59)

1. ปรับเปลี่ยนระบบบริการสุขภาพจากเชิงรับที่เน้นการแก้ไขเป็นเชิงรุกซึ่งเน้นการป้องกันควบคู่ไปกับการแก้ไข กล่าวคือเน้นที่การสร้างสุขภาพไม่ใช่การซ่อมสุขภาพ โดยส่งเสริม

สุขภาพร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรงไม่เป็นโรคที่สามารถป้องกันได้ เน้นที่การมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน ให้ประชาชนรับรู้ เกิดความตระหนัก และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤติกรรมป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพ เช่น การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ การควบคุมน้ำหนัก เป็นต้น

2. จัดบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานให้ทั่วถึงและเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งมีระบบการส่งผู้ป่วยตามลำดับชั้น การส่งเสริมให้ประชาชนดูแลสุขภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง

3. ให้บริการสวัสดิการสังคมต่าง ๆ แก่ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นเด็กและเยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสอื่น ๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม และเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้ทุกคนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข

4. ให้การคุ้มครองผู้บริโภคที่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการในกรุงเทพมหานคร ตลอดจนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้ด้านสิทธิผู้บริโภคแก่ประชาชนกรุงเทพมหานคร

5. เพิ่มการพัฒนาในเชิงจิตวิญญาณ โดยการส่งเสริมให้ประชาชนรัก และมีความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของชาติ แทนวัตถุนิยม

เพื่อให้การพัฒนากรุงเทพมหานครด้านคุณภาพชีวิต ให้เป็นเมืองน่าอยู่ตามแนวคิดดังกล่าว จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิต พ.ศ. 2548-2551 ประกอบด้วยประเด็นยุทธศาสตร์ 5 ประการ ดังนี้

1. การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางร่างกาย จิตใจและสังคมในเชิงรุกด้วยกีฬา นันทนาการ และบริการสาธารณสุข

2. การปรับปรุงคุณภาพมาตรฐานสถานพยาบาล และเพิ่มการให้บริการโดยเน้นความรวดเร็วทันเวลา และทั่วถึง

3. การเข้าถึงผู้ด้อยโอกาสทุกกลุ่มด้วยการจัดสวัสดิการสังคมและการสงเคราะห์

4. การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคอย่างเป็นรูปธรรม

5. การสร้างกลไกที่เสริมสร้างความตระหนักของประชาชนด้านศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ความเป็นไทย

โดยในปัจจุบันในปี พ.ศ. 2549 ได้มีมติคณะข้าราชการกรุงเทพมหานคร (ก.ก.) ได้กำหนดบทบาทและแบ่งหน้าที่การดำเนินงานของศูนย์เยาวชนในสังกัดกรุงเทพมหานครใหม่ เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์เยาวชนเกิดความคล่องตัวและเป็นการกระจายอำนาจการปกครองให้เกิดความครอบคลุมทุกพื้นที่ของกรุงเทพมหานครทั้ง 50 เขต โดยมีสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว เป็นผู้ดูแลในเชิงนโยบายและกำหนดกรอบแนวทางในการดำเนินการด้านต่าง ๆ เป็นสำคัญ เพื่อให้

การดำเนินงานของศูนย์เยาวชนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ตามแนวนโยบายผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ด้านคุณภาพชีวิต ตามแผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548-2551 ในยุทธศาสตร์การพัฒนาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในเชิงรุก และจิตสำนึกด้านวัฒนธรรม จากบทบาทหน้าที่ ปัญหาอุปสรรค และโอกาสในการพัฒนาของประชาชนในกรุงเทพมหานครจึงทำให้ภาระการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นภารกิจหลักในการบริหารจัดการของกรุงเทพมหานคร โดยการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพ มีความเข้มแข็งทั้งสุขภาพและจิตใจ ไม่เจ็บป่วยด้วยสาเหตุที่ไม่จำเป็น และเมื่อเจ็บป่วยก็สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่เหมาะสมโดยทัดเทียมกัน มีมาตรฐานด้านสุขภาพและโภชนาการที่ดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ และสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่สังคมอย่างมีคุณภาพ โดยสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยวได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานในการดำเนินงานของศูนย์เยาวชนและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนเมืองหลวงไว้ดังนี้ (คู่มือการจัดทำและบริหารแผนปฏิบัติการสำหรับหน่วยงานสังกัดกรุงเทพมหานคร, 2548)

ภารกิจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548-2551

จากแผนการบริหารราชการกรุงเทพมหานครแนวใหม่ พ.ศ. 2548-2551 และยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงส่งผลทำให้เกิดภารกิจแนวทางการดำเนินงานกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งศูนย์เยาวชนปฏิบัติตาม ซึ่งประกอบไปด้วย (กรุงเทพมหานคร, 2548, น. 5)

1. ปรับปรุงคุณภาพการบริการของหน่วยงานให้บริการศูนย์สาธารณสุขและโรงพยาบาลของกรุงเทพมหานคร
2. จัดตั้งบริการแพทย์ฉุกเฉินครบวงจร เพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยให้ทัน่วงที่
3. ปรับปรุงศูนย์ผู้สูงอายุพร้อมจัดอุปกรณ์ออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
4. ปรับปรุงคุณภาพศูนย์สุขภาพชุมชนและโครงการพยาบาลที่เยี่ยมบ้าน
5. จัดให้มีคลินิกสุขภาพผู้หญิงในศูนย์บริการสาธารณสุข
6. จัดให้มีคลินิกให้คำปรึกษาปัญหาครอบครัว เพื่อป้องกันปัญหายาเสพติด และการทะเลาะวิวาทของเยาวชน
7. จัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมจำเป็นต่อกลุ่มผู้ด้อยโอกาส
8. พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการให้ใช้ชีวิตในกรุงเทพมหานครและเข้าถึงบริการสาธารณะต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้น

9. จัดตั้งสโมสรกีฬา ศิลปะ ดนตรี ศูนย์เยาวชนและส่งเสริมกิจกรรมสำหรับเยาวชน

10. จัดกิจกรรมลานชีวิตใหม่วันหยุด เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี และทางเลือกใหม่ของการใช้ชีวิตวันหยุดในกรุงเทพมหานคร

จากยุทธศาสตร์และภารกิจที่กำหนดเป็นแนวทางให้หน่วยงานของกรุงเทพมหานคร ปฏิบัติตามนั้น มีผลบังคับให้ศูนย์เยาวชนและหน่วยงานด้านการให้บริการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนเมืองหลวงในหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานให้สอดคล้องกับภารกิจ โดยมีการปรับแนวทางและภารกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงตามแนวนโยบายผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร (กรุงเทพมหานคร, สำนักสวัสดิการสังคม, 2548, น. 5)

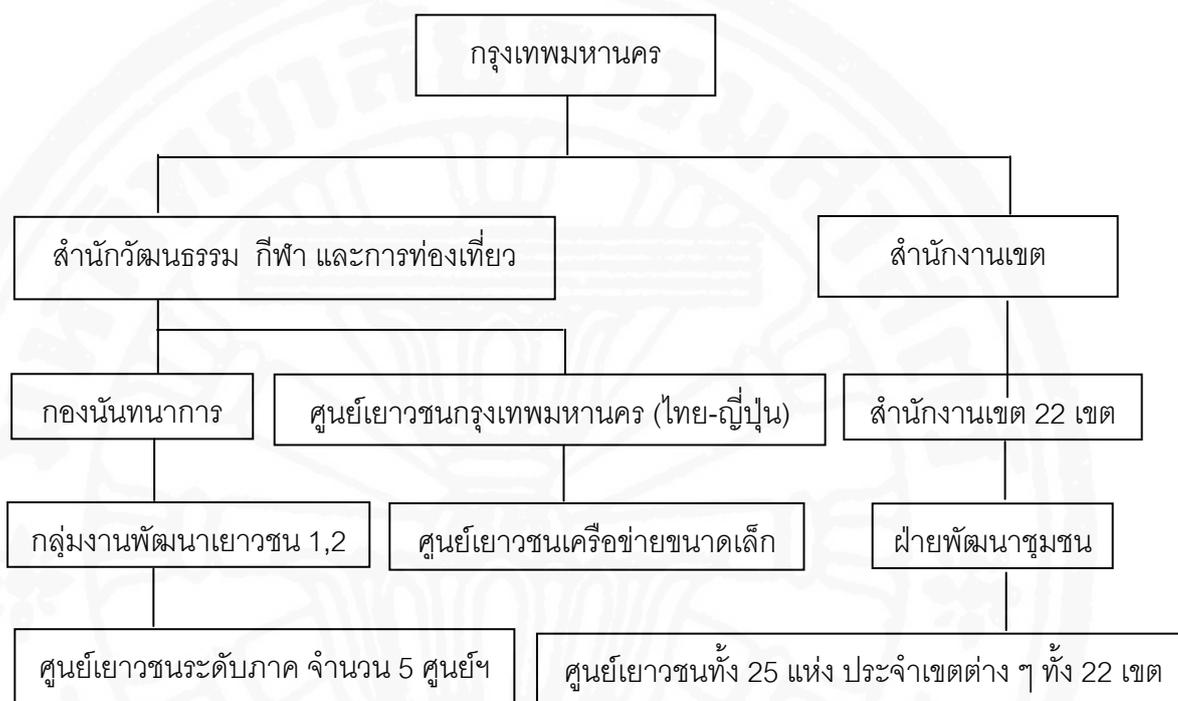
การดำเนินการให้บริการของศูนย์เยาวชนแนวใหม่ตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548-2551 ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตนี้จะมุ่งเน้นให้การบริการในด้านต่าง ๆ มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นกว่าการดำเนินงานในรูปแบบเดิมทุกวัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านกายภาพของศูนย์เยาวชนทางด้านศักยภาพของการให้บริการ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้ใช้บริการ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจในบริการต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเข้ามาใช้บริการในศูนย์เยาวชน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้คนกรุงเทพมหานครได้รู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด อันจะเป็นผลในการนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีได้ในอนาคต

ตามแผนภูมิโครงสร้างการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์เยาวชนแนวใหม่ตามผังการแบ่งสายการปฏิบัติงาน (ดังแผนภูมิที่ 2.2)

ชำนาญการหอสมุด

แผนภูมิที่ 2.2

โครงสร้างการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์เยาวชนแนวใหม่

ที่มา: กองนันทนาการ, 2548, น. 3 (ฉบับร่างเอกสารอัดสำเนา)

ในการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของศูนย์เยาวชนแนวใหม่ตามมติสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร (ก.ก) ได้กำหนดให้ศูนย์เยาวชนในสังกัดกองนันทนาการได้กระจายอำนาจการบริหารงานและภารกิจของหน่วยงานออกเป็น 3 ส่วนอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว คือ

1. ศูนย์เยาวชนที่อยู่ภายใต้การดูแลของกองนันทนาการประกอบไปด้วยกลุ่มงานพัฒนาเยาวชน 1 และกลุ่มงานพัฒนาเยาวชน 2 โดยมีศูนย์เยาวชนที่รับผิดชอบในระดับเป็นศูนย์ภาคและศูนย์พี่เลี้ยงหรือศูนย์เยาวชนตัวอย่างกับศูนย์เยาวชนที่ขึ้นประจำเขตจำนวน 5 ศูนย์ได้แก่ ศูนย์เยาวชนลุมพินี ศูนย์เยาวชนบางขุนเทียน ศูนย์เยาวชนบางแค (เรื่องสอน) ศูนย์เยาวชนเกียกกาย และศูนย์เยาวชนหลักสี่

2. ศูนย์เยาวชนที่อยู่ภายใต้การดูแลของศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร (ไทย-ญี่ปุ่น ดินแดง) จะประกอบไปด้วยศูนย์เยาวชนขนาดเล็กที่มีพื้นที่อยู่ในสวนสาธารณะหรือศูนย์เยาวชนที่

ไม่มีพื้นที่การให้บริการมากนักดูแลรับผิดชอบโดยศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร (ไทย-ญี่ปุ่นดินแดง)

3. ศูนย์เยาวชน 25 แห่งที่อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานเขตทั้ง 22 เขต ในพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร มีสำนักงานเขตพื้นที่โดยฝ่ายพัฒนาชุมชนเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบบริหารดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายของสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว ให้สอดคล้องตรงตามวัตถุประสงค์ของกรุงเทพมหานครที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเมืองหลวงของประเทศ

นอกจากนี้ การดำเนินงานของศูนย์เยาวชนได้มีการกำหนดรูปแบบการให้บริการและการดำเนินงานในลักษณะของศูนย์เยาวชน 4 ประโยชน์เพื่อเปิดโอกาสให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสเข้ามาใช้บริการได้ตามความพึงพอใจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพได้อย่างเหมาะสม (กองนันทนาการ, 2543, น. 1) และให้เกิดการครอบคลุมในบริการด้านต่าง ๆ ทางสวัสดิการทางสังคม ดังนั้นการเปิดให้บริการในลักษณะของศูนย์เยาวชน 4 ประโยชน์ จึงประกอบไปด้วย

1. การดำเนินงานการให้บริการในลักษณะของศูนย์เยาวชนที่เปิดให้บริการทั้งครอบครัว เพื่อเปิดโอกาสให้เด็ก เยาวชน และสมาชิกในครอบครัวได้มีโอกาสได้ใช้บริการได้อย่างพร้อมเพียงกัน และได้รับการพัฒนาศักยภาพ การดูแล และเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีให้เกิดขึ้นในครอบครัวและชุมชน

2. การดำเนินการให้บริการในลักษณะของศูนย์ส่งเสริมกีฬาที่ส่งเสริมกิจกรรมการเล่นกีฬาในด้านต่าง ๆ ทั้งประเภทกลางแจ้งและในร่ม เพื่อพัฒนาศักยภาพทางด้านร่างกายและจิตใจและเทคนิคการเล่นกีฬา ให้กับผู้เล่นได้ใช้บริการได้อย่างเหมาะสมตามประเภทของกีฬาและความต้องการของผู้ใช้บริการ

3. การดำเนินการให้บริการในลักษณะของศูนย์ชุมชน เพื่อเป็นการเปิดให้บริการกับครอบครัวกลุ่ม ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการร่วมกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรัก ความสามัคคี และความเข้มแข็งในชุมชนด้วยกิจกรรมด้านนันทนาการในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น กิจกรรม แอโรบิค ลีลาศ ไทเก๊ก ฯลฯ รวมทั้งกิจกรรมด้านทักษะฝีมือการประกอบอาชีพเบื้องต้น และกิจกรรมด้านอื่น ๆ ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์

4. การดำเนินการให้บริการในลักษณะของชมรมผู้สูงอายุ หรือชมรมผู้อาวุโส และชมรมต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้คนในชมรมได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พบปะสังสรรค์ และทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านร่างกายจิตใจและส่งเสริมความรัก ความอบอุ่น และความสามัคคีให้เกิดขึ้นในบริการด้านต่าง ๆ ที่ศูนย์เยาวชนจัดให้เพื่อเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง หรือจากกลุ่มผู้ให้บริการกลุ่มหนึ่งสู่ยังกลุ่มผู้ให้บริการในกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้ามาใช้บริการในศูนย์เยาวชนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

ในการดำเนินงานของศูนย์เยาวชนแนวใหม่นี้เป็นการดำเนินการในลักษณะของการขยายการให้บริการของศูนย์เยาวชนให้ครอบคลุมทั่วทุกเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุม ดูแลของสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว เพื่อให้การดำเนินการด้านการให้บริการในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ที่ศูนย์เยาวชนแนวใหม่จัดขึ้นสามารถดำเนินงานได้อย่างสอดคล้องตามความสนใจและความต้องการของผู้ใช้บริการในแต่ละพื้นที่อย่างแท้จริงโดยมีแนวทางและวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินงานภายใต้แนวนโยบายการดำเนินงานเพื่อพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นมหานครที่น่าอยู่ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า “กรุงเทพมหานครเป็นเมืองน่าอยู่ ชุมชนเข้มแข็ง ครอบคลุมอบอุ่น” ด้วยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม (อภิรักษ์ โกษะโยธิน, 2548) มีการกำหนดยุทธศาสตร์โดยการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสภาพปัจจุบันและมีความครบถ้วนตามนโยบายของรัฐบาลภายใต้กรอบการบริหารราชการกรุงเทพมหานครตลอดจนการพัฒนาระบบราชการเพื่อสร้างความพึงพอใจในคุณภาพการบริการจากภาครัฐให้กับประชาชนได้รับการยกระดับสู่ความเป็นเลิศ มีความน่าเชื่อถือ การป้องกันและปราบปรามการทุจริต รวมทั้งการเสริมสร้างจริยธรรมให้การปฏิบัติราชการมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนากรุงเทพมหานคร การสร้างกระบวนการบริหารจัดการให้มีความโปร่งใส ทั้งในด้านการใช้งบประมาณและวิธีการจัดการ โดยเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้าร่วมตรวจสอบได้ ตลอดจนการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมการบริหารจัดการที่ทันสมัย ควบคู่ไปกับการพัฒนาองค์กรและบุคลากรทั้งในด้านความสามารถ ความเต็มใจและทุ่มเทในการให้บริการ ตลอดจนเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่ข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานด้วยการดูแลสวัสดิการและค่าตอบแทนที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในการทำงาน โดยกำหนดแนวทางการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามหลักคุณธรรมและได้มีการปรับปรุงคุณภาพการบริการของหน่วยงานในสังกัดกรุงเทพมหานครส่งเสริมให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย สามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ยังมุ่งเน้นการจัดสวัสดิการทางสังคมที่จำเป็นและเหมาะสมให้แก่ผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ การขจัดความรุนแรงในครอบครัว โดยจัดให้มีคลินิกปรึกษาปัญหาครอบครัว การส่งเสริมการเฝ้าระวังในชุมชน รวมทั้งการส่งเสริมให้ความรู้ ข่าวสารด้านสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ในการดูแลสุขภาพ และการจัดให้มีกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ที่เป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชน

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เกียรติศักดิ์ มูลโธสง (2542, น.134) ศึกษาเรื่อง “การสร้างความเข้มแข็งของคณะกรรมการศูนย์เยาวชนตำบล” ผลการศึกษาพบว่า ผู้เกี่ยวข้องและคณะกรรมการศูนย์เยาวชนตำบลมีความเห็นต่อสภาพของปัญหาในการดำเนินงานศูนย์เยาวชนเหมือนกันคือ การขาดความรู้ในการดำเนินงาน ขาดการอบรมเพิ่มพูนความรู้ และขาดงบประมาณ ซึ่งเป็นผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่คณะกรรมการ เจ้าหน้าที่และสมาชิกศูนย์เยาวชนตำบล จึงเป็นเหตุนำไปสู่การจัดกิจกรรมแทรกแซง ประกอบด้วย การฝึกอบรมเพื่อสร้างความเข้มแข็ง การศึกษาดูงาน การจัดกิจกรรมเสริมบทบาทและการนิเทศติดตามผล ซึ่งผลการจัดกิจกรรมแทรกแซง พบว่า คณะกรรมการเจ้าหน้าที่ศูนย์เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองเพิ่มขึ้น ทำให้กิจกรรมการดำเนินงานของศูนย์เยาวชนได้มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิม จึงสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมแทรกแซงดังกล่าว จะมีผลต่อการสร้างความเข้มแข็งให้แก่กรรมการศูนย์เยาวชนตำบล

จักรกริช เผือกศรี (2545, น. 152) ได้ศึกษาถึงปัจจัยและความพร้อมในการดำเนินงานพัฒนาศูนย์เยาวชนสู่ศูนย์การศึกษาตามอัธยาศัย ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์เยาวชนในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การดำเนินงานของศูนย์เยาวชนมีความสอดคล้องกับการดำเนินงานในลักษณะของการจัดให้บริการด้านการศึกษาตามอัธยาศัย โดยในการดำเนินการนั้น ศูนย์เยาวชนมีความพร้อมในการดำเนินการเนื่องจากมีความพร้อมในเรื่องของการบริหารแบบ 4 M ได้แก่

- บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถและมีความหลากหลายในแต่ละกิจกรรม
- การเงิน งบประมาณ ที่มีสนับสนุนตลอดปีงบประมาณและการช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก
- วัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่ที่มีความเหมาะสมต่อการดำเนินการ
- บริหารจัดการที่มีความยืดหยุ่นไม่ยึดหลักตายตัวมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ แต่บางครั้งมีความติดขัดที่ระเบียบทางราชการ

วิจักขณ์ อัสวเลิศพานิช (2542, น. 165) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของคณะกรรมการลานกีฬาในการบริหารจัดการลานกีฬาของกรุงเทพมหานคร : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการพัฒนาระบบการจัดการและศักยภาพของลานกีฬาด้านยาเสพติดในกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินกิจกรรมลานกีฬาส่วนมากดำเนินงานโดยศูนย์เยาวชนมากกว่าคณะกรรมการลานกีฬาและสำนักงานเขต ความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการลานกีฬากับเจ้าหน้าที่ศูนย์เยาวชนมีมากกว่าความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการลานกีฬาด้วยตนเองและ

ความร่วมมือกับนักพัฒนาชุมชนเขต และการติดต่อประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ศูนย์เยาวชนกับ คณะกรรมการลานกีฬาไม่ราบรื่นเท่าที่ควร อันมีสาเหตุมาจากคณะกรรมการลานกีฬามักไม่ค่อย มีเวลามาร่วมประชุมและการติดต่อสื่อสารเป็นไปด้วยความยากลำบาก และความไม่พร้อมของ ศูนย์เยาวชนส่วนมากในด้านบุคลากรไม่เพียงพอ วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ เนื่องจากขาด งบประมาณในการจัดซื้อ ความไม่พร้อมในด้านยานพาหนะในการติดต่อดำเนินงานยังลานกีฬา ในพื้นที่รับผิดชอบ ตลอดจนความไม่เข้าใจในนโยบายลานกีฬาของศูนย์เยาวชนบางแห่งทำให้ การดำเนินงานไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

จากแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า มีปัจจัยที่มี ผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการลานกีฬาหลายประการ ผู้ศึกษาจึง ได้กำหนดปัจจัยต่าง ๆ ที่จะทำการศึกษาจากปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วม ทฤษฎีแรงจูงใจ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ภูมิฐานะ สถานที่ทำงาน สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา ความรู้เรื่องกีฬา
2. ปัจจัยจูงใจแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - ความต้องการอำนาจ ได้แก่ ผลประโยชน์ตอบแทน ตำแหน่งทางสังคม
 - ความต้องการสัมพันธ์ ได้แก่ ความเชื่อถือในตัวผู้นำ ความต้องการเป็น กลุ่มพวก/เพื่อน การได้รับชกแจง สมัคใจ
3. ปัจจัยแวดล้อม ได้แก่ ระยะเวลาในการเดินทาง ความไม่พอใจต่อสภาพแวดล้อม ความพร้อมของสถานที่และอุปกรณ์ การมีผู้นำกิจกรรมที่ดี การจัดการแข่งขันกีฬาระดับสากล (อาเซียนเกมส์ 6-20 ธันวาคม 2541)

วิไลวรรณ คงคาเขต (2546, น. 135) ศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อบริการ ของศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาศูนย์เยาวชนสวนอ้อย” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อศูนย์เยาวชนสวนอ้อยและเพื่อประเมินความพึงพอใจด้านสถานที่ ด้านอุปกรณ์ ด้านกิจกรรม ด้านบุคลากร ของผู้ให้บริการศูนย์เยาวชนสวนอ้อย ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจด้านสถานที่ ด้านอุปกรณ์ ด้านกิจกรรม ด้านบุคลากร และด้านคุณภาพของบริการ ของผู้ให้บริการศูนย์เยาวชนสวนอ้อย อยู่ในระดับปานกลาง และการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความ พึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ ความถี่ในการใช้บริการ และระยะเวลาใน การใช้บริการต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้บริการต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ทุกรายการ

ศิริพร กุฎีรัตน์ (2545, น. 188) ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการให้บริการในศูนย์เยาวชน กรุงเทพมหานคร : ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์เยาวชนสังกัดฝ่ายพัฒนาเยาวชน 1” ผลการศึกษาพบว่า ศูนย์เยาวชนอยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายพัฒนาเยาวชน 1 กองนั้นทนากการ สำนักสวัสดิการสังคม มีหน้าที่ควบคุมดูแลศูนย์เยาวชนจำนวน 15 แห่ง โดยรับผิดชอบในด้านการให้บริการ ฝึกอบรมเป็นสถานที่จัดบริการกิจกรรมขึ้น สำหรับเด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไปได้ใช้กิจกรรม แต่ละด้านที่มุ่งเน้นให้ทุกคนในครอบครัวสามารถเข้ามาใช้บริการได้พร้อมกันทั้งเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและเยาวชนทั่วไป

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปแนวคิดผลงานวิจัยได้ว่า แนวทางในการพัฒนาบริการศูนย์เยาวชนแนวใหม่ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลาย ๆ ด้านเข้าร่วมดำเนินการ เพราะแนวทางพัฒนาบริการในแนวทางใหม่เป็นการดำเนินงานเพื่อมุ่งตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการเป็นหลัก และการมีส่วนร่วมของผู้ใช้บริการในการดำเนินการ เพื่อให้การดำเนินการศูนย์เยาวชนสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยบทบาทของการพัฒนาบริการศูนย์เยาวชนแนวใหม่ที่อยู่ในสังกัดกรุงเทพมหานครนั้น การจัดให้บริการในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ควรมุ่งเน้นที่ความหลากหลาย เพื่อให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการในทุกกลุ่มเป้าหมายและกิจกรรมที่จัด จะต้องตอบสนองของสภาพแวดล้อมทางบริบทสังคมรอบข้าง เพราะว่าบริบททางสังคมรอบข้างจะเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญที่ผลักดันและเป็นตัวกำหนดให้ศูนย์เยาวชนได้มีการพัฒนาการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เกิดขึ้นในรูปแบบแนวทางใหม่ ๆ ได้เสมอ

ดังนั้นบุคลากรศูนย์เยาวชนที่ปฏิบัติงานควรตระหนักถึงปัจจัยการดำเนินงานควรมีความพร้อมที่จะดำเนินการร่วมกันในลักษณะที่มุ่งงามที่มีความคิดเห็นสอดคล้องตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร ด้านคุณภาพชีวิต ตามแผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548-2551 ในยุทธศาสตร์การพัฒนารส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการดำเนินงาน ในยุทธศาสตร์การพัฒนารส่งเสริมคุณภาพชีวิตในเชิงรุกและจิตสำนึกด้านวัฒนธรรม เพื่อให้การดำเนินงานสามารถก้าวไปสู่ความพร้อมของการให้บริการโดยเฉพาะความพร้อมทางด้านบุคลากร การเงิน วัสดุ อุปกรณ์ และการบริหารจัดการ นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญของการดำเนินงานรวมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนและคณะกรรมการส่งเสริมศูนย์เยาวชน จะเป็นปัจจัยอีกประการที่จะช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานของศูนย์เยาวชนก้าวไปสู่จุดหมายได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ตรงตามความสนใจ ความต้องการ และเป็นที่ยอมรับของบริบททางสังคม อันเป็นผลทำให้การดำเนินงานนำไปสู่การพัฒนา เด็ก เยาวชน ประชาชน และผู้ให้บริการในกลุ่มต่าง ๆ ประเด็นยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางร่างกาย จิตใจและสังคมในเชิงรุก ด้วยกีฬา นันทนาการ และบริการสาธารณสุข กลยุทธ์หลักที่ 2 และ 3 ดังนี้

กลยุทธ์หลักที่ 2 จัดกิจกรรมกีฬาันทนาการ แหล่งเรียนรู้ และกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองให้กับประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและสร้างทางเลือกใหม่ของการใช้ชีวิตวันหยุด

กลยุทธ์หลักที่ 3 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนให้มีพัฒนาการที่ดี มีแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเองให้กับประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและสร้างทางเลือกใหม่ของการใช้ชีวิตวันหยุด

นอกจากนี้ ยังพบว่า ยังมีปัจจัยสำคัญอีก 2 ด้านคือ ปัจจัยด้านความหลากหลายของการจัดให้บริการในรูปแบบต่าง ๆ สอดคล้องตามความต้องการของผู้ใช้บริการ และปัจจัยทางด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยมีการใช้ชุมชนเป็นฐานในการดำเนินการ ซึ่งในการศึกษาพบว่า ถ้าได้นำปัจจัยสนับสนุนทั้ง 2 ปัจจัยนี้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการแล้ว จะทำให้เกิดความพร้อมในการดำเนินการพัฒนาศูนย์เยาวชนแนวใหม่ และสอดคล้องตามแนวนโยบายผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ด้านคุณภาพชีวิตตามแผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548-2551

ชำนาญกหอสมุด

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

